

نقش مادران در تربیت فرزندان امانت دار با تاکید بر آیه 58 سوره نساء

زهرا گوهری نادر¹

چکیده

انسان موجودی تربیت پذیر است و خلق شده تا تربیت شود، تربیت باید از اوایل کودکی شروع شود چون انسان دارای فطرت پاک و توحیدی است و مادران می توانند این فطرت پاک و توحیدی را تدوام بخشند. مادران، منشأ عاطفه و مهر هستند و چون عاطفه از قهر کارسازتر است، خدای متعال نیز عالم را بر اساس محبت اداره می کند. راه محبت آسانترین و کوتاهترین راه برای نزدیکی به خداوند است، مادران پلی برای رسیدن کودکان به خدا می شوند، و در آشنا کردن کودکان به آموزه های دینی نقش بسزایی ایفا می کنند. پژوهش حاضر به روش تحلیلی-کتابخانه ای، به اهمیت نقش مادران در تربیت فرزندان امانت دار می پردازد. هدف آن الگو گرفتن از آیات قرآنی، برای پیشبرد هر چه بهتر این مهم است.

مادران برای ایفای نقش مادری خود احتیاج به پیش نیازهایی دارند که در سه بخش قبل از تولد کودک، حین تولد، پس از تولد تقسیم می شود. امید است با رعایت این پیش نیازها شاهد تربیت کودکان امانت دار باشیم.

کلید واژه ها : مادران، فرزندان امانت دار، تربیت فرزند، سوره نساء

¹ سطح دو، مدرسه علمیه اما خمینی (ره)

مقدمه

تربیت کودکان از اوایل تولد شروع می شود بهتر است بگوییم به قبل از انعقاد نطفه برمی گردد ، چون روح کودک مثل خمیر است و در هر قالبی که ریخته شود شکل می گیرد. این انعطاف پذیری با گذشت زمان کم و کمتر می شود. کودک از ابتدا فطرت پاک و توحیدی دارد، مادران می توانند با تربیت خود پاکای این فطرت را تداوم بخشند یا با تربیت غلط آن را تیره و کدر کنند.

مادران در تربیت فرزندان خود نقش تاثیر گذاری دارند و بیشترین تاثیرات به دست مادران است ، مادران با مهربانی و با زبان کودکان می توانند به فرزند خود بفهمانند که خدا آنها را می بیند، و کارهای خوب و بدش را زیر نظر دارد و هیچ چیز از نظر خداوند پنهان نیست. مادر باید بین کودک و خدا اتصال برقرار کند و مفهوم خدا را از کودکی در ذهن کودک به درستی جای دهد.

با توجه به گسترش مفاسد اخلاقی، اجتماعی و ترویج فرهنگ غربی و تهاجم فرهنگی، نقش مادران در تربیت کودکان امانتدار حائز اهمیت می شود، اگر افراد متدین باشند و به دستورهای آن عمل کنند، مفاسد از جامعه ریشه کن خواهد شد. در سالهای اخیر نیز کتابها و مقالاتی تحت عنوان نقش مادران در تربیت فرزندان به چاپ رسیده است.

کتاب راه و روش تربیت از دیدگاه امام علی _ (علیه السلام) _ محمد علی حسین ادیب، ترجمه رادمنش-1362، (تعلیم و تربیت در اسلام) مرتضی مطهری-1368، (نقش مادر در تربیت)

علی قائمی-

1373، (زن در آینه جمال و جلال الهی) عبدالله جوادی آملی-1377، (سیمای زنان در قرآن و زنان بزرگ صدر اسلام) سید خلیل خلیلیان، 1359، (مادر اینگونه اگر می بود)

راضیه محمد زاده، تهران، 1368 (، سیمای زن) عبدالرحی م موگهی، 1373 (، رسالت های زن منتظر و منتظر پروری) مریم معین الاسلام، 1388.
مقالاتی مانند ؛ اهمیت نقش مادران در تربیت دینی فرزندان (معظمه طیاری پور، 1396)،
(نقش شخصیت مادر در تربیت دینی فرزند) خدیجه اسکندر ی، 1389 (، نقش مادران در تربیت فرزند) زینب برجی نژاد 1389

در این تحقیق سعی خواهد شد :

با مراجعه به تفاسیر قرآن و زندگی انبیا آن ها را به عنوان الگوهای دینی، برای تربیت کودکان امانتدار سرلوحه زندگی و تربیت فرزندان قرار داد.
در این مقاله سعی شده است با روش تحلیلی-کتابخانه ای به نقش مادران در تربیت فرزندان امانت دار باتاکید بر آیه 59 در سوره نساء بپردازد.

مفهوم شناسی

قبل از پرداختن به بحث اصلی، لازم است تا پیرامون مفاهیم و متغیر های این موضوع تبیینی صورت گیرد.

1) تربیت

تربیت یعنی پرورش دادن چیزی از حالتی به حالت دیگر تا اینکه کامل و تمام شود 1.

¹ راغب اصفهانی، بیتا، جلد 1، ص 366

واژه تربیت از (رَبَّو) به معنای زیادت گرفته شده است. با توجه به معنا و مفهوم تربیت انسان، مفهوم و واژه تربیت بر پرورش استعداد های آدمی دلالت می کند. 1

رب در اصل به معنای تربیت است و معنای آن ایجاد چیزی یا حالتی به تدریج و در مراحل مختلف

است تا به حد کمال و تام خود برسد. در اصطلاح تربیت به معنای فراهم آوردن زمینه برای پرورش استعداد های درونی هر موجود و به ظهور و به فعلیت رسانیدن امکانات بالقوه درون او و آنگاه که با پسوند خانواده بیاید، بدین معناست که در این نماد کوچک، افرادی به عنوان مربیان و کسان ی در جایگاه تربیت شوندگان وجود دارند.

(2) امانت

امانت از ریشه امن و در معنای مصدری ضد خیانت و به معنای مورد اطمینان بودن به کار می رود و اسم هر چیزی است که انسان بر آن امین قرار داده شده است چنان که امانت داری حالتی در انسان است که او را به حفظ حقوق دیگران بر می انگیزد و از تضییع یا تصرف در آنها باز می دارد. 2

(3) خانواده در اصطلاح

متشکل از افرادی است که از طریق پیوند زناشویی، هم خونی یا پذیرش فرزند با یکدیگر به عنوان زن، مادر، پدر، شوهر، برادر، خواهر و فرزند در ارتباط متقابل هستند، فرهنگ مشترک به وجود می آورند

1 مهدی ابوطالبی، تربیت دینی از دیدگاه امام علی (ع)، انتشارات موسسه امام خمینی (ره) 383، صفحه 17
2 راغب اصفهانی- مفردات الفاظ القرآن صفحه 305

و در واحد خاص زندگی می کنند. خانواده به عنوان اولین و مهم ترین نهاد تربیتی کودکان است. مادران نیز مهمترین افراد برای تربیت فرزندان هستند. کودکان از زمان تولد در کنار مادران بوده و بیشترین وقت خود را با مادر می گذرانند و شخصیت آنها تحت تاثیر رفتار مادر شکل می گیرد. با توجه به نظام معرفتی اسلام و ضرورت تشکیل خانواده، رسول خدا (ص) خانواده را نهادی مقدس می دانست.

4) مادر

مادر در لغت به معنای مام، والده و زن فرزند دار، آورده شده است. که به آن الفاظ مادر، ماما هم اطلاق می شود.¹ ولی در اصطلاح مادر کسی است که پرورش فرزندان را در دوران بارداری و پس از آن برعهده دارد و در انجام این وظیفه بدون هیچ چشم داشت مادی یا معنوی کوشاست. مراقبت های دوره کودکی، شب زنده داری ها و بیداری های مادر برای فرزندان، به این دلیل نیست که این کودک روزی رشد کند و یاور او باشد چه بسا مادران جان خود را برای طفلشان به خطر می اندازند و جز خیر او رانمی طلبند.

¹ محمد قریب، واژه نامه نوین ص 1002

آدمی در کار و فعالیت، در رفتار و کردار، خدا را در نظر داشته باشد؛ مسائل حلال و حرام را بیاموزد و حیات مادی و معنوی خود را بر مبنای حکم خدا جهت دهد. زنان، مربیان هر خانواده و جامعه هستند. آنان علاوه بر ویژگی‌های مشترک با مردان، نقش‌های تخصصی خود را نیز دارا می‌باشند پس باید از دانش کافی نسبت به مسئولیت‌های مادری خود برخوردار باشند.¹

2. نقش مادر در تربیت دینی فرزند در دوران بارداری

جنین در رحم مادر مثل یک عضو از مادر است پس همه‌ی عواملی که بر جسم و جان مادر تاثیر دارد بر جنین هم تاثیر می‌گذارد.

از نظر روانشناسی، بررسی حالات روانی مادر در زمان بارداری و رابطه‌ی آن با رشد شخصیت کودک اهمیت بسزایی دارد. زمانی که مادر دچار هیجان می‌شود جنین فعالیت شدیدی از خود نشان می‌دهد و این واکنش، مدت مدیدی ادامه دارد و حالاتی مثل خشم و ترس باعث فعالیت غدد فوق کلیوی شده در نتیجه ترشحات آن از راه جفت به جنین منتقل می‌شود، پس گردش خون جنین دچار اختلال می‌شود.²

پس حالات روانی مادر و حرکات جسمانی او در وجود جنین اثر می‌گذارد، مثال زنان آلوده با انحرافات روحی و اخلاقی باعث ایجاد زمینه نامطلوب در افکار کودکان خود می‌شوند که تدریجاً عیوب ظاهر می‌گردد و اختلال و مشکلاتی در زندگی گریبان‌گیر شخص می‌شود.

¹ بررسی تفاوت‌های جنسیتی زنان و مردان در دودیدگاه قرآن و فمینیسم، شاهواروقی، ص 3

² بهداشت روان در اسلام، صانعی، صفحه 119

نتیجه گیری

آدمی موجودی تربیت پذیر است ، انسان خلق شده تا تربیت شود ، گسترده بودن تعریف تربیت ، گستردگی تربیت انسان را روشن می سازد. انسان می تواند در حد و اندازه چارپایان بلکه اضل از آن ها تربیت شود و از طرفی می تواند در حد ملائکه مقرب الهی تربیت شده و خلیفه الله شود.

کسی که بیشتر از همه در عرصه تعلیم و تربیت نقش ایفا میکند، مادر است.

مادر اولین فردی است که کار تربیتی کودک را آغاز می کند و تمام حرکات و سکناتش در شکل دهی شخصیت کودک موثر است. وی برای انجام هرچه بهتر این وظیفه به پیشنیازهایی احتیاج دارد، باید مراقبت هایی قبل از بارداری، حین بارداری، بعد از بارداری انجام دهد.

از پیشنیازهای اولیه انتخاب همسری شایسته و تهذیب نفس است. مادر باید قبل از بارداری به حالات روحی و نفسی خود توجه کند و در صدد اصلاح آن برآید زیرا حالات هیجانی و عاطفی مادر در لحظه انعقاد نطفه تاثیر مستقیم در جنین دارد.

مادر با انجام پیش نیاز هایی، خود را برای تربیت فرزند امانتدار آماده میکند زیرا امانتداری از اوصاف مومنان و اهل تقوا و از نشانه های نماز گزاران و ملاک نیکو کاران است و در این مسیر پر فراز و نشیب با الگوگیری از قرآن کریم و بزرگان دین ، کار خود را هموار میکند.

منابع

*قرآن کریم

1. اسلام و تعلیم و تربیت، ابراهیم امینی، چاپ اول، تهران: انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی، 1372.
2. اخلاق اجتماعی محمد باقر تحریری ، انتشارات هاجر 1400
3. مهدی ابوطالبی، تربیت دینی از دیدگاه امام علی (ع) قم، انتشارات موسسه امام خمینی (ره)، 383، ص 17
3. اسلام و حقوق کودک ، احمد بهشتی، چاپ چهارم، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، 1377.
4. بررسی تفاوت های جنسیتی زنان و مردان در دو دیدگاه قرآن مجدی د و فمینیسم، مریم شاهواراتی، دانشگاه شهید بهشتی تهران ، تهران، کارشناسی ارشد، 1387.
5. تعلیم و تربیت اسلامی، پژوهشکده تحقیقات اسلامی، روح الله موسوی خمینی، انتشارات هنر هدایت، 1385.
6. تعلیم و تربیت در اسلام ، مرتضی مطهری، چاپ یازدهم، قم: صدرا، 1376 و چاپ هفتاد و سوم ، تهران: صدرا، 1382.
7. تفسیر نور ، محسن قرائتی، تهران: مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، 1383 ش و چاپ سیزدهم، 1384.
8. خانواده قرآنی، عیسی عیسی زاده، چاپ سوم، قم: بوستان کتاب، 1391.

9. رسالت های زن منتظر و منتظر پروری، مریم معین الاسلام، قم: بیجا، 1388
10. راغب اصفهانی، مفردات الفاظ قرآن، ص 340
11. سیمای زن، عبدالرحیم موگهی، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، 1372.
12. سیمای زنان در قرآن و زنان بزرگ در صدر اسلام، سید خلیل خلیلیان، تهران: شرکت سهامی انتشار، 1359.
13. کارکردهای زن در خانه و خانواده، تهیه و تنظی م موسسه فرهنگی قدر ولایت، بیجا: موسسه فرهنگی قدر ولایت، 1390.
14. محمد قریب، واژه نامه نوین، تهران، انتشارات بنیاد، 1360، ص 1002
15. مقاله: نقش تربیتی زنان و مادران در تربیت یاران مهدوی، محمدرضا علاءالدین، انسیه شیخ زاده، سایت نور مگز (<http://www.noormags.com>)، تاریخ دسترسی 1399/8/15.
16. وسائل الشیعه، محمد، حر عاملی، محقق: موسسه آل البیت، قم: موسسه آل البیت، 1409 ه.ق و بیروت: نشر احیاء التراث العربی، 1385.
17. ترجمه المیزان، سید محمد حسین طباطبایی، ترجمه ی سید محمد باقر همدانی، قم: دفتر انتشارات اسلامی، 1385.

18. قاموس قرآن ، علی اکبر قرشی، چاپ ششم، تهران: دارالکتاب الاسلامیه، 1371.

19. حیات طیبه (سبک شناسی اخلاق خانوادگی)، معاونت فرهنگی حوزه های

علمیه خواهران، قم: مرکز نشر هاجر، 1396.

20. بهداشت روان در اسلام، سید مهدی صانعی، چاپ دوم، قم: بوستان کتاب، 1387.

21. بهداشت روانی، حمزه گنجی، چاپ دهم، تهران: نشر ارسباران، 1388.